Mariana VÂRLAN
Universitatea «Valahia», Târgovişte, România

FORMAŢII ADJECTIVALE RECENTE DERIVATE CU SUFIXELE -IZAT, -AT, -IT

1. Origine

Cei trei formanţi au la bază unul şi acelaşi sufix participial *-t*, însă structurile lor diferă în funcţie de alomorfele infinitivului, dar şi de bazele la care se ataşează. Ne-am oprit asupra acestui sufix, deoarece formaţiile derivate rezultate prezintă unele asemănări funcţionale şi formale cu adjectivul (când formele participiale presupun raportarea la un regent nominal – substantiv, pronume, numeral, cu care se şi acordă cf. *GALR*$_1$, p. 498). Valoarea de adjectiv a participiului poate exista în grade diferite în funcţie şi de sensul său lexical [1]; se poate ajunge până la transformarea participiului într-un adjectiv propriu-zis, ca un cuvânt diferit faţă de verbul de bază (în această situaţie, adjectivul şi verbul sunt/ar trebui înregistrate separat în dicţionare). [2]

Trebuie să precizăm că la derivatele unde verbele-bază sunt atestate putem vorbi de procedeul conversiunii dintr-un participiu în adjectiv [3], iar acolo unde nu apar verbe înregistrate apare procedeul derivării cu sufix, mult mai semnificativ pentru cercetarea noastră. Cercetările diacronice au confirmat existenţa unor derivate adjectivale, fără a exista sau a fi existat un verb corespunzător: *bridat, coroiat, dungat, guşat, înfrigurat, măzărat, stelat, tigrat, velurat* etc. [4]

Am inclus în această monografie şi formaţiile la care verbele bază există, deoarece derivatele adjectivale sunt mult mai des întâlnite decât formele verbale corespunzătoare.

2. Inventarul derivatelor raportat la bazele de derivare

a. Astfel, ne vom ocupa de acele participii devenite adjective, care nu sunt înregistrate separat, în dicţionare existând doar verbele respective sau, în unele cazuri, nici chiar acestea. În cadrul acestor formaţii, sufixul se adaugă formei de infinitiv a verbelor analizate, realizându-se, în acelaşi timp, acordul în gen, număr şi caz cu substantivele pe care le determină. Bazele de conjugarea I apar la următoarele formaţii lexicale: *auditat* „la care s-a realizat revizia contabilă" < *a audita*, *DNAR*; *bazat* „inteligent, bogat, cu relaţii"< *a (se) baza*: „Adjectivul *bazat* apare tot mai des în registrele oralităţii argotic-familiare." *R. lit.,* 24 mart. 2006, p. 14; *blogat* „care a fost transmis pe internet prin intermediul blogului" < *a bloga*: „ultimul articol *blogat* de Radu este "OM-FCSM: un quart d'heure en musique"", *blogsport.ro*; *branşat* „care este la modă" < *a (se) branşa* „a corespunde tendinţelor, a fi în pas cu moda", www.*dictionarurban*.ro; *bugetat* „subvenţionat de stat" < *a bugeta*: „După ce aţi aflat că aţi fost admis la un loc *bugetat* trebuie să vă depuneţi diploma de bacalaureat în original la facultatea la care v-aţi înscris şi la care aţi reuşit.", afiş pentru Admiterea la Facultate; *căpuşat* „care a dat faliment din cauza creării de firme-căpuşă" < *a căpuşa*: „industrie *căpuşată*", *A. C.,* 8/2005, p. 14; *claustrat* „supus izolării" < *a claustra*: „pe seama ideologiei *claustrate*", *ICLR,* p. 42; *decerebrat* „care nu mai poate gândi liber" < *a decerebra*: „Ei au nevoie de o populaţie *decerebrată*, hrănită din abudenţă cu manele şi telenovele, căreia i se permite defularea violentă pe stadion şi i se încurajează comportamentul iresponsabil." *R. lit.,* 5/2007, p. 4; *focusat* < *a (se) focusa* „a se centra, a se concentra pe.., a-şi îndrepta atenţia spre…": „Brieful a fost foarte sec şi total *focusat* pe produs", www.*media-ad.ro*; *fraudat* „manipulat" < *a frauda*: „alegeri *fraudate*", *R. lit.,* 37/2005, p. 4; *logat* < *a (se) loga* (engl. *to log* „a accesa un

BDD-A3333 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:39 UTC)

sistem"): „Trebuie să fii *logat* pentru a adresa o întrebare vânzătorului", www.*okazii.ro*; *mansardat* „prevăzut cu mansardă" < *a mansarda*: „etaj *mansardat*", *TVR* 2, 6 nov. 2006; *mapat* „păstrat în interiorul unității calculatorului" < *a mapa*: „Funcții *mapate* pe taste", www.*baum.ro*; *maturat* „supus unui proces de maturare" < *a matura*: „Pulpă de vită *maturată*", *Pliant Carrefour*, ofertă 15-27 febr. 2006; *mixat* „amestecat" < *a mixa*: „populație *mixată* (băieți cu fete)" (comunicare orală); *nedebranşat* „care nu s-a debranşat" < *a debranșa*, *DC,* 2003; *nemediat* „care nu a fost prezentat de mass-media" < *a media*, „*22*", nr. 784, 2005, p. 14; *piratat* < *a pirata* „a copia originalele spre a le vinde, însă fără a avea acest drept, a fura": „Nu cumpărați broşuri *piratate*", *M. B.,* nr. 337, 19 iun. 2002, p. 4; *postat* „afişat" < *a posta*: „Comentariile *postate* pe site-ul Evenimentului zilei exprimă aceeaşi nemulțumire." *E. Z.,* 27 febr. 2006, p. 28; *procesat* „supus unui proces de fabricație" < *a procesa*: „produs *procesat*", *TVR* i, 30 ian. 2007; *rebutat* „transformat în rebut" < *a rebuta*: „rebuturile unei societăți *rebutate*", *R. lit.,* 27/2003, p. 18; *tunat* < *a tuna* „a modifica o maşină pentru a-i îmbunătăți performanțele": „Melodia beneficiază şi de un videoclip spectaculos, cu maşini *tunate*, motoare …", *Pliant Kaufland*, 22-28 febr. 2007; *updatat* < *a updata* „a îmbogăți un program informatic cu o nouă versiune": „Cu apache *updatat*, şi module strict necesare, cu ssh deschis" www.*linux.ro*; *upgradat* „modificat" < *a upgrada*: „Prâslea cel *upgradat* şi surferul de argint" *agenda.liternet.ro*; „Ea resemnifică maternitatea, o aduce dintr-o perspectivă biologică şi naturală, într-una socială, mai modernă, *upgradată*", *D. v.,* nr. 105, 2006, p. 14; *videoclipat* < *a videoclipa* „a realiza un videoclip", *DC,* 2000.

b. O altă serie de baze verbale, vechi, dar şi împrumutate, cu terminația *-ui*, primesc acelaşi sufix participial pentru a forma derivate adjectivale: *branduit, rebranduit* „supus mediatizării prin intermediul publicității" < *a brandui*: „Un telefon foarte reuşit din toate punctele de vedere, mai puțin softul *branduit*." www.*eurogsm.ro*; „Scriitorul – cum am zice azi – *rebranduit*, îl roagă, îl imploră…să dea aviz favorabil cărții sale…", *R. lit.,* 31 mart. 2006, p. 11; *hackuit* „vizitat de hackeri" < *a hackui*, „Şi dacă tot am pomenit de hackeri, ia, să dăm noi o raită şi pe la cel mai *hackuit* [5] site din istoria Internetului", *A. C.,* 8/ 2005, p. 20; *link-uit* „ataşat şi afişat" < *a link-ui*: „Ca o expoziție intimă şi în acelaşi timp *link-uită*, care propune un traseu propriu al centrării privirii", *Alt*., nr. 18, aug. 2007, p. 11; *manelit* „transformat în fidel ascultător de manele" < *a maneli*: „Teo Trandafir şi Tanța, două telegospodine sfioase care se lasă *manelite* în direct de toți țiganii." *A. C.,* 40/2005, p. 10; *pesedit* „influențat de PSD" < *a pesedi*, „Există la nivelul şefimii *pesedite* o dorință evidentă de reinventare." *R. lit.,* 19/2007, p. 4.

c. Alte formații recente au la bază verbe terminate în *-iza* create pe teren românesc sau împrumutate, care măresc inventarul conjugării I: *biosecurizat* „care asigură protecție vieții" < *a biosecuriza*, „Carne de pui *biosecurizată* de la Agricola" *E. Z.,* 23 mart. 2006, p. 26; *cosmetizat* „înfrumusețat artificial, fără a se opera schimbări serioase; mascat" (fig.) < *a cosmetiza*: „Bătrânețea nu e imaginea *cosmetizată* din reclamele pe care le vedem zilnic la televizor", *R. lit.,* 11/2005, p. 26; „Patimile lui Hristos au fost *cosmetizate*", *J. N.,* 14 febr. 2005, p. 32; *gitanizat* „influențat de problemele țiganilor" < *a gitaniza*: „De fapt, imaginea *gitanizată* a României în exterior vine pe fondul unei mult mai profunde gitanizări a țării în interiorul ei.", *DNAR*; *hiperneologizat* „invadat de neologisme" < *a neologiza*: „cum spune azi, într-o română *hiperneologizată*", *R. lit*., 16 iun. 2006, p. 17; *imbecilizat* „îndobitocit" < *a imbeciliza*: „o populație *imbecilizată*", *R. lit.,* 14/1994, p. 2; *infantilizat* „la care se dorește păstrarea unei mentalități infantile" < *a infantiliza*: „În condițiile unei Românii *infantilizate*, se găsesc însă destui naivi înfricoşați care să se culcuşească sub aripa tribunului agitat.", *R. lit*., 24/2007, p. 4; *isterizat* „dominat de instabilitate emotivă" < *a isteriza*: „Mihai Trăistariu cu greu a putut face față fanelor *isterizate*", *A.,* 2 iul. 2006; *literaturizat* „creat cu intenții literare, care prezintă o formă literară" < *a literaturiza*: „În contrast cu senzaționalul *literaturizat,* emoțional şi emfatic…" Zafiu 2001: 27; *lotizat*

BDD-A3333 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:39 UTC)

„împărțit în loturi" < *a lotiza*: „vând teren *lotizat* Băneasa", *DC,* 2003; *manelizat* „influențat de acest tip de muzică" < *a maneliza*, „Riscul – şi nu unul neînsemnat – apare în țări precum România, unde criza educației civice, ciulamaua din capul cetățeanului simplu, *manelizat* până în măduva oaselor, au creat patul germinativ excelent pentru ca instituții precum CSM să fie puse la îndoială în însăşi existența lor", *J. N.,* 13 ian. 2006, p. 2; „imnul României *manelizat*" (adaptat la ritmuri orientale), *R. lit.,* 51-52/2005-2006, p. 47; *mediatizat* „făcut public prin mass-media" < *a mediatiza*: „Transplantul său de cord a fost o reuşită intens *mediatizată*", *E. Z.,* nr. 3504, 24 sept. 2003, p. 7; „Mona Muscă este cea mai *mediatizată* femeie-politician din 2004", *TVR* 1, 8 mart. 2005; *microfonizat* „care depinde de microfon" < *a microfoniza*: „indignarea *microfonizată*", *R. lit.,* 38/1993, p. 2; *monumentalizat* „devenit impunător, grandios" < *a monumentaliza*: „Departele *monumentalizat* te țintuieşte locului, te împietreşte în exaltarea ta", *D.Î.,* p. 255; *robotizat* „dependent de tehnica modernă" < *a robotiza*: „Iar sindromul Babilon se referă la alienarea pe care o induce societatea de consum *robotizată* şi la sclavul pe care şi l-a făcut din consumatorul dependent de actul consumului." „*22*", 10-16 ian. 2006, p. 20; *sexualizat* „în care domină imagini despre sex" < *a sexualiza*: „publicații agresiv *sexualizate*", *R. lit.,* 49/2005, p. 4; *talibanizat* „dominat de teroriști" < *a (se) talibaniza*: „Cine îşi doreşte un stat cu totul ateist, sau cine îşi doreşte un stat *talibanizat*?!", www.*ziua.ro*.

d. Alte baze în *-iza* pornesc de la nume proprii sau de la compuse abreviate: *cotrocenizat* „care a suferit influența politicii de la Cotroceni" < *a cotroceniza*: „figuri *cotrocenizate*", *DNAR*; *fesenizat* „manipulat de politica fesenistă" < *a feseniza*: „Pentru majoritatea alegătorilor *fesenizați*.", *R. lit*., 12/1992, p. 2; *kaghebizat* „dominat de influența KGB-ului" < *a kaghebiza*: „în laboratoarele securității *kaghebizate*", *R. lit.,* 23/1994, p. 2; *oscarizat* „care a primit Oscarul" < *a oscariza*: „Nici Scorsese, cu al său *oscarizat* (5 premii, dar minore) *The Aviator/Aviatorul* (2004), nu excelează", „*22*", nr. 784, 2005, p. 13; „Autor respectat, cu filme *oscarizate*, cineastul semnează acum un film mai degrabă conformist…", *R. l.,* 13 iun. 2006, p. 8; *vanghelizat* „manipulat de M. Vanghelie" < *a vangheliza*: „banii *vanghelizați*", *A. C.,* 8/2005, p. 2; *pesedizat* „dominat de politica PSD-ului" < *a pesediza*: „țară *pesedizată*", *R. lit.,* 34/2004, p. 2.

e. Formații adjectivale numeroase se obțin şi prin atașarea sufixelor *-(iza)at* sau *-(i)t, -(a)t* la teme nominale (substantive sau adjective) [6]: *abisalizat* „de mare adâncime" < *abisal*: „Adevăruri *abisalizate*", *R. lit*., 15/2007, p. 32; *accesorizat* „prevăzut cu accesorii" < *accesoriu*: „Se potrivesc la o ținută glamour, dar şi la o pereche de jeanşi *accesorizați*", *U*., nr. 12 (97) dec. 2005, p. 92; „poşetă cu lanț, *accesorizată* cu pietre transparente", *Ibidem*, p. 101; *aditivat* „care conține aditiv (substanță care se foloseşte pentru îmbunătățirea calității produsului)" < *aditiv, DC,* 2001; *antichizat* „care este făcut să semene cu un obiect din Antichitate" < *Antichitate*: „Gresia 'antichizată' îmbracă încăperile spațioase", *DC,* 2001; *artistizat* „cu caracter artistic" < *artistic*: „Însăşi sinceritatea lui, deloc frustă, ci *artistizată*, desfăşurată calm şi ceremonios, nu e altceva decât un năvod de aur pentru prins cititori", *R. lit*., 18/2007, p. 6; *cagulat* „care poartă cagulă" < *cagulă*: „în comunicat, contrar normelor de protecție a minorilor, este menționat cu exactitate numele lui Cristian Bujor - victima bătăuşului *cagulat*." www.*adevarul.ro*; *colapsat* „aflat în stare de colaps" < *colaps*: „Numai infrastructura salvează o economie *colapsată*", *DC,* 2000; *criogenat* „supus unor temperaturi foarte joase" < *criogen*: „Un băiat *criogenat*", *TVR* 2, 25 mai 2006; *crizat* „care a suferit o criză" < *criză*: „şi modul în care Meryl Streep intră în pielea psihiatrului *crizat* care încearcă să fie etic chiar şi atunci când nu mai poate" *E. Z.,* 10 febr. 2006, p. 18; *crotaliat* „prevăzut cu cercel metalic" < *crotalie*: „Din aprilie până acum oile au fost plecate la munte şi din această cauză, nu au fost prea multe *crotaliate*", *E. Z.,* 10 nov. 2005, p. 11; *eunucat* „lipsit de energie virilă" < *eunuc*: „…un fel de donjuan actualmente *eunucat*", *R. lit.,* 11/2005, p. 11; *exotizat* „care a dobândit un caracter exotic" < *exotic, DNAR*; *francizat* „prevăzut cu francize" < *franciză*: „Investiția într-o afacere *francizată* se amortizează, de

BDD-A3333 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:39 UTC)

regulă, în circa 3-4 ani, ba chiar şi mai repede în cazul francizelor din servicii…", *E. Z.,* 2 dec. 2005, p. 11; *gelat* „dat cu gel", *DC,* 2003; *gresiat* „modernizat cu gresie" < *gresie*: „Este faianțat, *gresiat* şi parchetat", *E. Z.,* 12 nov. 2005, p. 13; *halaicuizat* „influențat de hotărârile fostului primar al Capitalei" < (Crin) *Halaicu*, *DC,* '93; *happy-end-izat* „prevăzut cu final fericit" < *happy-end*: „Ambele filme *happy-end-izate*", *„22",* nr. 814, 2005, p. 19; *înbeznat* „cuprins de beznă spirituală" < *beznă*: „este o țară *înbeznată*", *C.S.,* p. 66; *întenebrat* „dominat de întuneric şi obscuritate": „Logosul înalt prosperă în pacea *întenebrată*" (un derivat parasintetic ce are la bază substantivul *tenebre*), *ICLR,* p. 20; *maleficiat* „supus unei influențe nefaste" < *malefic*: „liber arbitru *maleficiat*", *D.Î.,* p. 102; *maternizat* „produs lactat realizat în formula laptelui matern" < *matern*: „lapte praf *maternizat*", *DC,* '96; *măgurenizat* „elaborat în maniera lui Măgureanu" < (Virgil) *Măgureanu*, *DC,* 2000; *nebugetat* „care nu a fost prevăzut cu buget de la stat" < *buget*, *J. N.,* 14 febr. 2005, p. 12; *pastilat* „care prezintă urmele consumului de droguri" < *pastilă*, www.*dictionarurban*.ro; *patrimoniat* „devenit patrimoniu" < *patrimoniu*: „Obiectele *patrimoniate* astăzi nu au început, nici sub semnul protecției, nici al prestigiului, au fost doar noi." *B. C.,* nr. 3-4, 2006, p. 1; *perestroikat* „influențat de modelul perestroikăi" < *perestroika*: „Iliescu *perestroikat*", *R. l.,* 5/1993, p. 2; *porțelanat* „din porțelan" < *porțelan*: „faianță *porțelanată* din colecția Rex", *J. c.*, nr. 7, 10 mart. 2005, p. 27; *rotisat* „fript la rotisor" < *rotisor*: „File de porc *rotisat*", *Pliant Carrefour*, ofertă 15-27 febr. 2006; *siliconizat* [7] „prevăzut cu silicon" < *silicon*, *Pliant Carrefour*, ofertă 1-14 febr. 2006; *viagrat* < *Viagra* (medicament): „*viagrat* şi rasat, fondatorul revistei Playboy se află la apogeul formei sale." *T. l.,* nr. 5, 1999, p. 45; *zebrat* „prevăzut cu zebră" < *zebră*: „opreşte pe pasajul *zebrat*", *R. lit.*, 15/2007, p. 20.

f. Anumite formații adjectivale şi-au creat forme antonime cu ajutorul prefixelor: *defesenizat* „scos de sub influența fesenistă": „exemplul capitalei *defesenizate*", *R. lit.,* 7/1992, p. 2; *delistat* „scos (eliminat) de pe o listă", *DC,* '99; *depasionalizat* „lipsit de pasional", *ICLR,* p. 29; *devadimizat* „care nu mai suferă influența lui Vadim" < *Vadim*, *„22",* nr. 784, 2005, p. 1; *devirusat* „căruia i-au fost eliminate din programele de operare informații, introduse intenționat sau nu, care îi afectează funcționarea" (cf. DLR); *neanvelopat* „fără strat protector" < *anvelopă*, *DC,* '95; *neliteraturizat* „din care lipsesc formele şi intențiile literare": „Căci acesta pare a fi – şi doreşte a fi – Eliade în aceste însemnări directe, *neliteraturizate*: un discipol al realului şi un timid (încă timid) slujitor al miturilor", *M. E.,* p. 335.

3. Analiza bazelor

Inventarele de mai sus demonstrează că sufixul în discuție formează numeroase adjective prin ataşarea sa la verbe de conjugarea I (considerată cea mai productivă), având sufixul *-a* (*căpuşat, decerebrat, focusat, fraudat, logat, mixat, piratat, updatat*), respectiv *-iza* (*cosmetizat, manelizat, mediatizat, oscarizat, pesedizat, vadimizat*). Deşi mai puțin numeroase, clasele de conjugare cu sufixele verbale *-i* şi *-ui* îşi probează şi în limba actuală productivitatea, mai ales în registrul popular şi în argou (*branduit, hackuit, manelit, pesedit*). În funcție de clasa de conjugare, sufixul are realizări diferite: *-at*, pentru toate verbele în *-a*, *-(iz)at* pentru cele în *-iza* şi *-it* pentru cele terminate în sufixele *-i* sau *-ui*. Există, de asemenea, baze diferite care dau naştere la derivate sinonime de tipul *manelizat, manelit*; *pesedizat, pesedit*.

Când baza participială există putem vorbi şi de fenomenul conversiunii dintr-un verb în adjectiv. În cazul temelor nominale, singurul procedeu utilizat pentru formarea adjectivelor este derivarea.

Clasificarea morfologică a bazelor nominale distinge substantive comune feminine (*crizat, crotaliat, francizat, gresiat, întenebrat, neanvelopat, perestroikat, viagrat*), masculine (*eunucat*) şi neutre (*happy-end-izat, patrimoniat, porțelanat, rotisat*). Substantivele proprii

BDD-A3333 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:39 UTC)

sunt reprezentate de antroponime (*devadimizat, halaicuizat, măgurenizat, vanghelizat*) şi nume de instituţii (*fesenizat, kaghebizat, pesedizat*).

La acestea se adaugă câteva adjective care corespund clasei cu patru forme flexionare: *maleficiat* < *malefic*, *maternizat* < *matern*. Sufixul adjectival *-t* cu variantele *-at* şi *-it* se ataşează la cuvinte întregi (*criogenat*, *eunucat, porţelanat*) sau după ce au fost eliminate desinenţele (*crizat, crotaliat, gresiat, viagrat*). Formaţia *maleficiat* prezintă sufixul în varianta *-iat*. Pentru anumite formaţii, la care bazele verbale nu au fost înregistrate, analiza formală a derivatelor se poate raporta la sufixul compus *-izat*: *artistizat, halaicuizat*, *happy-end-izat, maternizat*, *măgurenizat, siliconizat* etc.

Formaţii cu dublă analiză (cele mai multe se raportează la un substantiv şi un verb): *căpuşat* din (firmă) *căpuşă* şi a *căpuşa*; *criogenat* < *criogen* (adj.) sau *criogenie*, *siliconizat* < *silicon*, respectiv *siliconiza* (neatestat) [8].

Clasificarea etimologică a bazelor distinge între teme vechi (foarte puţine la număr): *înbeznat* (slavă) *manelit* (turcă), şi baze neologice: de origine franceză (*artistizat, bazat, biosecurizat, criogenat, decerebrat, imbecilizat, lotizat, mediatizat, mixat, monumentalizat, neanvelopat, nebugetat, nedebranşat, piratat, postat, sexualizat, siliconizat*), latino-romanice (*claustrat, crizat, eunucat, fraudat, întenebrat, maleficiat, maternizat, patrimoniat*), de origine engleză (*branduit, cosmetizat, hackuit, happy-end-izat, logat, updatat, upgradat*), germană (*crotaliat, gresiat, porţelanat*), cu etimologie multiplă (*francizat, maturat*) şi câteva creaţii româneşti (*fesenizat, gitanizat, isterizat, manelizat, microfonizat*).

4. Valori semantice ale derivatelor

Sensul general al derivatelor adjectivale cu *-at*, *-it*, *-izat,* poate fi descris în următoarea formulare: „care a dobândit un caracter sau proprietăţi asemenea temei sau care a suferit o influenţă din partea bazei". Astfel, *cotrocenizat* „care a suferit influenţa politicii de la Palatul Cotroceni", *exotizat* „care a dobândit un caracter exotic", *mixat* „care s-a amestecat", *oscarizat* „care a fost premiat cu Oscar" etc.

La alte derivate putem vorbi de un transfer semantic sau de caracter polisemantic. În limba actuală este foarte evident fenomenul de extindere metaforică a terminologiei informatice în limbajul curent. În primul caz, „textul *virusat* de neologisme", sensul adjectivului este acela de „deteriorat", iar în cel de-al doilea caz, „Cetăţeanul *virusat*" [9], expresia ne duce cu gândul la cetăţeanul turmentat al lui Caragiale. Un alt exemplu de metaforizare apare şi în formaţia următoare. De la *updatat*, întâlnit frecvent în terminologia informatică, se trece la *updatat*, utilizat curent în limbajul comun, de toate zilele: „Curs valutar BNR *updatat* zilnic…", www.*linkweb.ro*; „Cele mai noi melodii, cea mai bună calitate, *updatate* zilnic", www.*albume.net*; „Un super site *updatat* zilnic cu ştiri, poze, filme, bancuri, glume şi multe altele", www.*masterszone.net*;

Unele derivate în *-at* sau *-it* au o valoare peiorativă, pe care o imprimă fie tema cuvintelor (*căpuşă, eunuc, a pirata, a maneliza*), fie (mai ales în presa cu un pronunţat caracter satiric) numele unui partid sau al unui om politic (*pesedizat, vadimizat, vanghelizat*).

Creaţiile ad-hoc de tipul *devadimizat, happy-end-izat* etc. pot fi trecute în categoria efemeridelor lexicale, deoarece nu au foarte mari şanse de a rămâne în limbă. În aceeaşi situaţie se află şi cele două formaţii adjectivale, conotate ironic şi depreciativ, de la numele fostului director al Televiziunii Române, Răzvan (Theodorescu): „Cu *răzvănitul* profesionalism cu care ne-a obişnuit, *theodorescit* şi acesta dincolo de orice închipuire, televiziunea noastră…", *R. l.*, nr. 735, sept., 1992, p. 1.

5. Clasificarea funcţională a derivatelor

Repartiţia funcţională a derivatelor adjectivale cu *-at*, *-it*, *-izat* are în vedere apartenenţa la anumite stiluri ale limbii sau /şi domenii onomasiologice. Limbajele în

BDD-A3333 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:39 UTC)

care se folosesc aceste formaţii sunt limbajul familiar-colocvial (*bazat, hackuit, manelit, viagrat*), cel beletristic (*întenebrat, literaturizat, maleficiat, monumentalizat*) şi limbajul publicistic cu referire la anumite domenii (politică: *devadimizat, fesenizat, gitanizat, kaghebizat, perestroikat, pesedit, pesedizat, vanghelizat*; economie: *auditat, branduit, căpuşat, crotaliat, fraudat, francizat, lotizat, nebugetat, piratat*; artă: *happy-end-izat, mediatizat, oscarizat, patrimoniat*; informatică: *logat, mapat, postat, updatat* etc).

6. Productivitatea sufixului

Putem conchide că, în româna de azi, sufixul participial (cu variantele sale) care dă naştere la adjective este deosebit de productiv şi oricând îşi poate mări inventarul datorită clarităţii şi economiei de limbaj pe care le oferă aceste formaţii.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

[1]. În acest sens se afirmă că participiul este „forma adjectivală a verbului" (cf. Dimitriu 1999: 600), trăsăturile adjectivale îndepărtându-l cel mai mult de verbul prototipic (vezi GBLR, p. 292).
[2]. Vezi Avram 1997: 214.
[3]. Dimitriu 1999: 187.
[4]. Carabulea, Popescu-Marin 1967: 291-292; $GALR_1$: 505.
[5]. Dovadă de necontestat pentru transformarea participiului într-un adjectiv propriu-zis este şi prezenţa categoriei intensităţii (forma superlativului de superioritate).
[6]. Menţionăm că nu am găsit înregistrate teme verbale pentru aceste formaţii.
[7]. Apare şi în varianta *siliconat*: „Analist politic *siliconat*, ofer companie domnilor generoşi **...** cu obraz *siliconat* şi maximă experienţă în domeniu" www.*monitorulsv.ro*; „din material plastic/*siliconat* pentru a nu-l pierde în timpul scufundărilor", www.*okazii.ro*.
[8]. În MDN apare un verb *silicona* „a prevedea cu silicon" (< fr. siliconer).
[9]. Cele două exemple apar la Zafiu 2001: 90.

BIBLIOGRAFIE:

Avram, Mioara (1997). *Gramatica pentru toţi*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti: Humanitas.
Carabulea, Elena, Popescu-Marin, Magdalena (1967). *Exprimarea numelui de acţiune prin substantive cu formă de infinitiv lung şi de supin*, în: „Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română", vol. al IV-lea, Bucureşti: Editura Academiei Române.
Dimitriu, Corneliu (1999). *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*, Iaşi: Institutul European.
Guţu Romalo, Valeria (2005) – coordonator. *Gramatica limbii române, I, Cuvântul*, Bucureşti : Editura Academiei Române ($GALR_1$).
Pană Dindelegan, Gabriela (2010) - *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti : Editura Univers Enciclopedic Gold (GBLR).
Zafiu, Rodica (2001). *Diversitate stilistică în româna actuală*, Bucureşti : Editura Universităţii.

SURSE ŞI IZVOARE:

DC. '93 – Maria Dumitrescu, 2004, *Dicţionar de cuvinte recente,* Botoşani: Agata.
DC. '95, '96 – Maria Dumitrescu, 2006, *Dicţionar de cuvinte recente,* Botoşani: Agata.
DC. '99 – Maria Dumitrescu, 2000, *Dicţionar de cuvinte recente,* Bucureşti: Semne.
DC. 2000 – Maria Dumitrescu, 2000, *Dicţionar de cuvinte recente,* Botoşani: Agata.
DC. 2001 – Maria Dumitrescu, 2002, *Dicţionar de cuvinte recente,* Botoşani: Agata.
DC. 2003 – Maria Dumitrescu, 2003, *Dicţionar de cuvinte recente,* Botoşani: Agata.
DLR – Dicţionarul limbii române (*serie nouă*), 1965-2007, Bucureşti: Editura Academiei.
DNAR – Elena Trifan, Adrian Ioan Trifan, 2003, *Dicţionar de neologisme şi abrevieri recente*, Prahova – Ceraşu: Scrisul Prahovean.

BDD-A3333 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:39 UTC)

MDN – Florin Marcu, 2004, *Marele dicţionar de neologisme,* ed. a VII-a revăzută, augmentată şi actualizată, Bucureşti: Saeculum I. O.

A. – „Antena 1" Bucureşti, post particular de televiziune, anul I: 1993.
A. C. – „Academia Caţavencu", săptămânal, Bucureşti, anul I: 1991.
Alt. – „Altitudini", revistă lunară, anul I: 2006.
B. C. – „Bucureştiul Cultural", supliment al revistei „22", anul I: 2005.
C.S. – Dan Puric, 2008, *Cine suntem*, Bucureşti: Platytera.
D.Î. – Andrei Pleşu, 2003, *Despre îngeri,* Bucureşti: Humanitas.
D. v. – „Dilema veche", săptămânal, Bucureşti, anul I: 2003.
E. Z. – „Evenimentul zilei", cotidian, Bucureşti, anul I: 1992.
ICLR – Henri Zalis, 2005, *O istorie condensată a literaturii române* 1880-2000, Târgovişte: Bibliotheca.
J. c. – „Jurnalul de cumpărături", supliment al *Jurnalului Naţional.*
J. N. – „Jurnalul naţional", cotidian, Bucureşti, anul I: 1993.
M. B. – „Monitorul de Bucureşti", cotidian, Bucureşti, anul I: 1989.
M. E. – Eugen Simion, 2005, *Mircea Eliade. Nodurile şi semnele prozei,* Bucureşti: Univers Enciclopedic.
R. l. – „România liberă", cotidian, Bucureşti, serie nouă, anul I: 1989.
R. lit. – „România literară", săptămânal, Bucureşti, anul I: 1968.
T. l. – „Timpul liber", supliment al cotidianului *România liberă.*
TVR 1 – „TVR 1", post naţional de televiziune, înainte şi după 1989.
TVR 2 – „TVR 2", post naţional de televiziune, înainte şi după 1989.
TVR i. – „TVR internaţional", post internaţional de televiziune, anul I: 1995.
U. – „Unica", revistă lunară, Bucureşti, anul I: 1997.
„22" – săptămânal, Bucureşti, anul I: 1990.
***site-uri de pe internet
***pliante Carrefour, Kaufland

RÉSUMÉ:

DES FORMATIONS ADJECTIVALES RECENTES DERIVEES AVEC LES SUFFIXES -IZAT, -AT, -IT

La communication présente essaie de surprendre, dans une micro-monographie, quelques aspects dérivationnels que le suffixe participial *-t* avec ses variantes *-izat, -at* et *-it* offre au domaine de la formation des mots et non seulement. Sa double nature, adjectivale et verbale, spécifiquement participiale, complique en quelque mesure l'interprétation morphosyntactique, mais notre recherche vise seulement la mesure dans laquelle ces formants ont réussi à accroître l'inventaire des dérivés participiaux à bases nominales (noms et adjectifs). La perspective abordée est descriptive, l'analyse diachronique concernant seulement le comportement adjectival des formes participiales. La structure de notre micro-monographie est classique, respectant les éléments présents dans les études et les matériaux concernant la formation des mots: l'origine des suffixes, l'inventaire des dérivés rapporté aux bases de dérivation, l'analyse lexicale-grammaticale et étymologique des bases, les valeurs semantiques des dérivés résultés, la classification fonctionnelle des formations lexicales et la productivité des formants. Les exemples passés en revue font remarquer le rôle particulier des médias dans la dissémination des formations dérivées, la vitalité du processus de la suffixation, la diversité des bases et le caractère éminemment dynamique de la langue roumaine actuelle.
Mots clé: *formations adjectivales, suffixe participial, dérivation nominale.*

BDD-A3333 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:21:39 UTC)